

A. ЄРШОВ
(Ніжень).

СТОРІНКА З УКРАЇНСЬКОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА.

(До питання про літописні джерела праці О. Рігельмана „Літописное Повѣствованіе о Малой Россіи” etc.).

Закінчуючи свого „Нариса української історіографії” випуск другий, високоповажний юбілянт академик Дм. Ів. Багалій висловив свої думки про необхідність розробляти українську історіографію (джерелознавство як історіографію у вузькому розумінні цього слова), а так само своє співчуття думці про колективну над цим працею¹⁾. Живіші за останній час студії над українським літописанням (нагадаю хоча-б розвідки про літопис Самовидця Оглобліна, Петровського і Романовського, студії Клепатського над літописом Величка, розвідки Горбаня і т. д.) наочно показують, що українська історична думка все більше і більше звертається до вивчення літописних джерел для історії України, досі наче забутого. І факт цей, безумовно, не можна пояснити випадковістю; він свідчить за те, що в своєму розвитку українська історична наука дійшла до того моменту, коли її черговим завданням стає критичний перегляд джерел, вивчення їх складу, взаємовідносин, то-що.

З свого боку подаю із студій над пізнішими українськими літописами кілька рядків про одне з джерел найбільшої з літописних компіляцій — „Літописного Повѣствованія” О. Рігельмана, сподіваючись, що при нагоді вони згадуться за матеріал для дальших і ширших студій над зазначенним твором.

Питання про джерела „Літописного Повѣствованія” досі спеціально ніхто не порушував, торкалися його лиж іншим, і тепер у відповідь на нього сказано чи не більше од того, що сказав свого часу сам Рігельман про джерела своєї праці у „предъувѣдомленіи къ читателью” (встановлено лиж які саме літописи він називав двома Історіями малоросійськими²⁾). „Имѣющіяся въ Малой Россіи Исторіи

¹⁾ Op. cit., стор. 108.

²⁾ Максимовичъ, Собр. сочин., т. I, с. 219; Левицький — Літопись Самовидца, вид. 1878 року, передмова, с. 4; Самчевський — Літопись Грабянки, передмова, сс. XXI—XXII; акад. Иконниковъ, Опытъ русской исторіографіи, т. II, кн. 2, сс. 1568, 1580, 1618, прим. 3, 1953, прим. I; акад. М. С. Грушевский, Исторія України-Руси, т. VIII, ч. 2, вид. 2, с. 206; Дорошенко, Огляд україн. історіографії, с. 62.

новським — Павло Мокрієвич (стор. 152)¹⁾. У всіх зазначених деталях оповідання Рігельмана про церемонію 22 лютого цілком відповідає „Кратк. Описанію“ Симоновського (пор. Рігельман, ч. IV, сс. 6 — 8, Симоновський, сс. 151 — 152).

Отже, ці два факти — схожість текстів Симоновського і Рігельмана в описі подій, що про них нічого немає у „Журналі“, і явна залежність Рігельмана від Симоновського в описі і тих подій, що їх описано в „Журналі“ — як-найкраще доводять, що Рігельман, описуючи в „Лѣтоп. Повѣстиванії“, як обрано Кир. Розумовського на Гетьмана і потім приїзд його на Україну, користав не з якого іншого джерела, а саме з „Краткаго Описанія о козацкомъ малороссійскомъ народѣ“ etc. Петра Симоновського.

Напослідок роблю висновки:

- 1) Рігельман не користав безпосередньо з книжки Chevalier, *Histoire de la guerre des Cosaques contre la Pologne*;
- 2) переклад оповідання Шевальє про козацькі війни pp. 1648—51 Рігельман узяв з „Кратк. Описанія“ Симоновського; з нього-ж він користував і тоді, як описував події pp. 1750—51.

¹⁾ Васильчиков у своїй праці „Семейство Разумовскихъ“, знаючи про „Журналъ“ і користуючи з нього (див. op. cit., т. I, с. 119, прим. 1) оповідає про церемонію 22 лютого, хоч як це дивно, за Рігельманом (*idem*, сс. 121 — 122) і повторює, отже, відомості Симоновського, що вони, на мою думку, скорше можуть бути помилкові, ніж дані офіційного „Журнала“, яким і треба дати перевагу на цей раз.